

Đại Nam Thực Lục viết về Cái Chết của Trung Thư Phụng Chính Trần Văn Kỳ

Nguyễn Văn Nghệ

Lâu nay khi đọc những bài viết liên quan đến Trần Văn Kỳ - một vị đại thần triều Tây Sơn - có nhiều quan điểm trái ngược nhau, đại đa số các tác giả thì bảo là Trần Văn Kỳ trốn thoát khỏi quân nhà Nguyễn và về quê nhà mai danh ẩn tích sau đó vua Gia Long cho mời lên kinh đô để hợp tác và để khỏi hợp tác ông đã trảm mình tại Ngã ba Sinh vào năm 1801 (có tác giả ghi năm 1802) . Riêng Thạc sĩ Đỗ Hữu Hà – cán bộ Bảo tàng Lịch sử và Cách mạng tỉnh Thừa Thiên Huế thì cho rằng: “*Triều Tây Sơn tan rã, ông trở về quê mai danh ẩn tích, bị phát hiện, ông bị bắt và bị xử tử*”(1).

Tượng thờ Trung thư lệnh Trần Văn Kỳ trong Điện thờ Tây Sơn Tam Kiệt (Bảo tàng Quang Trung, Bình Định)

Vậy đâu là sự thật?

1- Trần Văn Kỳ trốn thoát quân nhà Nguyễn rồi mai danh ẩn tích hay là quy thuận nhà Nguyễn?

Tác giả Trần Thị Huyền Trang viết: “...vào tháng 3-1802, Võ Văn Dũng và Trần Quang Diệu đã dẫn 3000 binh và 80 voi trận theo đường thượng đạo sang Lào về Nghệ An. Trần Văn Kỳ chắc chắn có mặt trong quân. Kế hoạch bị lộ dọc đường Võ Văn Dũng và Trần Quang Diệu lần lượt sa vào tay giặc, Trần Văn Kỳ may mắn thoát được”. Tác giả viết tiếp: “Tháng 11 năm 1802, Nguyễn Ánh đưa những tù binh Tây Sơn bắt được ra pháp trường...Trần Văn Kỳ lúc ấy đã tìm về ẩn náu tại quê nhà” (2).

Đại Nam thực lục ghi vào tháng 5 năm Tân Dậu (1801): “*Nội hầu giặc (quân vua Cảnh Thịnh- T.G.) là Lê Văn Lợi, Thiếu úy Văn Tiến Thê, Phụng chính Trung thư Trần Văn Kỳ, Thượng thư Lại bộ Hồ Công Diệu và quan văn thì Bộ thị lang phụng nghị, quan võ thì bọn đô đốc đô ty, đem nhau đến quy thuận. Vua thấy đại để mới định, sử dụng còn thiếu người, bèn cho được theo sai phái*”

Các tướng lãnh khuyên can Nguyễn Ánh chớ sử dụng những người quy thuận sợ họ đem lòng phản trắc, nhưng Nguyễn Ánh dụ rằng: “*Bọn Khanh trình bày, cố nhiên là có ý phòng ngừa từ trước. Nhưng từ khi ta lấy lại Phú Xuân, bọn tướng giặc đầu hàng có, bắt được cũng có, ta đã tùy nghi xếp đặt, quân của chúng cho xen lẫn với quân ta, dưới quyền quan ta cai quản. Bọn chúng bắt quá cai quản năm ba tên thuộc binh mà lệ theo sù y phủ, phỏng có mang lòng phản trắc cũng không thi hành vào đâu. Bọn Khanh ở quân thứ xa, chưa rõ sự cơ, nên đặc dụ cho biết*”(3)

Như vậy theo Đại Nam thực lục thì Trần Văn Kỳ “quy thuận” vào tháng 05 năm Tân Dậu(1801), chứ không phải “may mắn thoát được” vào tháng 03 năm Nhâm Tuất (1802)

2- Trần Văn Kỳ tự trảm mình ở ngã ba Sinh hay là bị xử tử?

Tác giả Trần Thị Huyền Trang viết là sau tháng 11 năm 1802 “*sứ giả của Gia Long đến tận nhà mời Trần Văn Kỳ đến kinh thành*” để cộng tác với nhà vua. Sau khi “*Giáp mặt vua Gia Long xong, Trần Văn Kỳ ra bến đò Tượng xuống đò trở quê cũ với lời hứa sau khi thu xếp xong việc nhà sẽ trở lại cộng tác với triều đại mới*”. Và con đò đưa ông về làng, ngang ngã ba Sinh, “*từ trên mũi đò, Trần Văn Kỳ lao mình xuống sông tự vẫn. Ông chọn cái chết để không thẹn với đất trời, không phụ thâm tình ân sâu của Quang Trung Nguyễn Huệ*”(4)

Tác giả Nguyễn Công Trí viết: “*Nguyễn Ánh cho “mời” Trần Văn Kỳ vào Phú Xuân cùng hợp tác*” và “*cuối cùng không lay chuyển được Trần Văn Kỳ, Nguyễn Ánh cho người về tịch biên gia sản và buộc án tử hình xử theo lối “tam ban triều điển*”. Trước khi chết Trần Văn Kỳ xin về quê bái yết từ đường. Nguyễn Ánh cấp thuyền cho ông về quê. Theo ngã sông Hương ra phá Tam Giang để đến làng Vân Trình. Về đến ngã ba Sinh, Trần Văn Kỳ nhảy xuống sông tự tử. Hôm đó nhằm ngày 04 tháng 12 năm 1801(tức ngày 19-11 năm Tân Dậu)”(5)

Tác giả Nguyễn Q. Thắng - Nguyễn Bá Thế viết: “Năm 1801, Nguyễn Ánh chiếm Phú Xuân (Huế), ông không đầu hàng nhà Nguyễn, tự trầm mình chết trong năm đó”(6)

Đa số các tác giả thống nhất Trần Văn Kỷ chết vào năm 1801, chỉ riêng tác giả Trần Thị Huyền Trang viết Trần Văn Kỷ chết sau tháng 11 năm 1802.

Đại Nam thực lục ghi tháng 10 năm Tân Dậu (1801): “Hàng thần Trần Văn Kỷ có tội bị giết. Kỷ đã quy thuận, làm ám thông với Nguyễn Quang Toản, việc lộ vua sai quan tra hỏi. Kỷ đều thú nhận, bèn giết và tịch thu gia sản. Nhân dụ cho thần dân xứ Thuận Hóa rằng: “Từ khi Tây Sơn trộm chiếm, xa giá lánh xa, thần dân các người hoặc có kẻ tình thế bức bách, hoặc có kẻ cam tâm theo giặc. Nay kinh đô cũ mới khôi phục, ta đối với mọi người chung một lòng nhân, không hỏi đến việc trước nữa. Khốn nỗi, Trần Văn Kỷ lòng vẫn ngấm ngầm gian xảo, viết thư trộm cho địch, tội trạng đã quá rõ ràng, chết còn chưa đáng tội, nên phải xử theo trọng hình để răn kẻ khác, đó là nó tự thân tác nghiệt, không liên quan đến ai, các người chớ nên lo sợ”(7)

Theo Đại Nam thực lục thì Trần Văn Kỷ bị tịch biên gia sản và bị xử tử vào năm Tân Dậu (1801). Sau đó vua Gia Long còn ra chỉ dụ trấn an thần dân xứ Thuận Hóa về việc xử tử Trần Văn Kỷ

Trung thư Phụng chính Trần Văn Kỷ là một con người có thật trong lịch sử chứ không phải là một nhân vật “huyền thoại”, nên sự việc phải ghi lại đúng với sự thật lịch sử. Vậy chúng ta cần phải làm sáng tỏ ông đã “quy thuận” hay là “trốn thoát”, “ tự trầm mình” hay là “bị xử tử”? Không thể để sự việc chỉ xảy ra cách nay hơn 200 năm mà kẻ viết thế này, người ghi thế nọ được, làm cho hậu thế phân vân không biết ai đúng ai sai!

Nguyễn Văn Nghệ

Tổ dân phố Phú Lộc Tây I - Thị trấn Diên Khánh, Khánh Hòa

Chú thích

- 1 - Th.s. Đỗ Hữu Hà , Bảo tồn và phát huy giá trị di tích Phong trào tây Sơn ở Thừa Thiên Huế, In chung trong tác phẩm Tây Sơn- Thuận Hóa và anh hùng dân tộc Quang Trung Nguyễn Huệ, Nxb Chính trị Quốc gia , trg 194
- 2,4 – Trần Thị Huyền Trang, Trần Văn Kỷ người hạnh thần tri kỷ của Quang Trung, Đăng trong Tạp chí Xưa & Nay số 286 tháng 6-2007 ,trg 20-24
- 3,7 – Đại Nam thực lục tập 1, Nxb Giáo Dục, trg 444, 470
- 5 - Nguyễn Công Trí, Trung thư Phụng chính Trần Văn Kỷ, Đăng trong Tạp chí Xưa & Nay số 382 tháng 6-2011, trg 28-30
- 6 - Nguyễn Q. Thắng – Nguyễn Bá Thế, Từ điển nhân vật lịch sử Việt Nam (in lần thứ năm), Nxb Văn Hóa, trg 901